

2023. gadu izsludina par Lībiešu mantojuma gadu

Lai popularizētu Latvijas lībiskās saknes un lībiešu mantojumu latviešu valodā, Latvijas kultūrtelpā un ainavā, LU Lībiešu institūts sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un Latvijas Nacionālo kultūras centru izsludina 2023. gadu par Lībiešu mantojuma gadu.

“Latvijas otra pamattauta – lībieši – ir ne tikai saglabājuši savu valodas un kultūras savdabību līdz pat mūsu dienām, bet atstājuši neizdzēšamas pēdas visas Latvijas identitātē, bet jo īpaši – lībiešu savulaik apdzīvotajos novados Ziemeļkurzemē, Zemgales ziemeļu daļā un Vidzemē – Daugavas, Gaujas un Salacas apkaimē. Lībiešu loma mūsdienu latviešu valodas, Latvijas identitātes un valstiskuma izveidē ierakstīta arī nesen pieņemtajā Latviešu vēsturisko zemju likumā, kura preambulā sacīts: “Latviešu vēsturiskajās zemēs uz kuršu, latgaļu, sēļu un zemgaļu sentautu, kā arī seno pirmiedzīvotāju – lībiešu – kultūras un valodas bāzes veidojusies latviešu nācija”,” uzsver Valts Ernštreits, LU Lībiešu institūta direktors un vadošais pētnieks, kurš ir arī ANO Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgades (2022–2032) globālās iniciatīvas grupas vadības komitejas līdzpriekšsēdētājs.

Lībiešu mantojuma gada sākumu iezīmē divi būtiski tematiski notikumi. 2022. gada nogalē Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā iekļauta Vidzemes lībiskā kultūrtelpa, kuras identitātes stūrakmens ir tās lībiskais valodas un kultūras mantojums, savukārt 2022. gada 13. decembrī norisināsies ANO izsludinātās Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades (2022–2032) galvenais atklāšanas pasākums, kurā uzstāsies lībiešu dziedātāja Julģī Stalte ar meitām Lelū un Annu Kī, liekot pirmo reizi tik augsta līmeņa starptautiskajā arēnā skanēt arī Latvijas pirmiedzīvotāju – lībiešu – balsij.

Lībiešu mantojuma gads sasaucas ar lībiešu zaļi balti zilā karoga simtgadi, kas kā viens no lībiešu simboliem iesvētīts Mazirbē 1923. gada 18. novembrī, UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 20. gadadienu un Latviešu vēsturisko zemju un kultūrtelpu attīstības plāna pieņemšanu, kas iezīmē Latviešu vēsturisko zemju likuma īstenošanas sākumu un jaunu posmu Latvijas lībisko sakņu apzināšanā.

Tematiskā gada nolūks ir apzināt un popularizēt lībiešu daudzveidīgo mantojumu Latvijā no senlaikiem līdz pat mūsdienām. Tas veidots kā virkne dažāda līmeņa pasākumu un iniciatīvu, kas izceļ lībisko mantojumu un kuras ir veltītas gan senvēsturei, gan tradicionālajai kultūrai, gan dažādām mūsdienu kultūras izpausmēm. Kā viens no galvenajiem gada notikumiem gaidāma Lībiešu mantojuma diena, kad visos lībiešu savulaik apdzīvotajos novados iecerēts pacelt lībiešu karogus.

Gada norisēm ar lībiskā mantojuma apzināšanai un godināšanai veltītām iecerēm un norisēm aicināts pievienoties ikviens – biedrības, pašvaldības, valsts un atmiņas institūcijas, uzņēmumi un jebkurš, kurš vēlas izcelt savas un Latvijas lībiskās saknes.

ANO Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade (2022–2032) ir ANO izsludināts un UNESCO administrēts desmit gadus ilgs iniciatīvu un pasākumu kopums, kas paredzēts uzmanības pievēršanai pasaules valodu daudzveidībai, it īpaši pirmiedzīvotāju valodām, kas veido lielāko daļu no aptuveni 7000 pasaulē runātajām valodām, taču vienlaikus ir arī pastāvīgi apdraudētas. Latvija un lībieši ir aktīvi iesaistījušies desmitgades gatavošanā – šobrīd desmitgades globālajā iniciatīvas grupā Latviju pārstāv LU Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits, kurš šogad ir arī šīs grupas vadības komitejas līdzpriekšsēdētājs.

Lībiešu valoda ir viena no dažām oficiāli atzītajām Eiropas Savienības pirmiedzīvotāju valodām (pārējās ir sāmu valodas Zviedrijā un Somijā un inuītu valoda Dānijas sastāvā ietilpstošajā Grenlandē). Lai gan šobrīd lībiešu valoda ir viena no pasaules apdraudētākajām valodām, savulaik lībiešu valoda skanējusi lielā daļā mūsdienu Latvijas, kas redzams gan daudzajos lībiešu aizguvumos latviešu valodā un tās izloksnēs, gan visos savulaik lībiešu apdzīvotajos novados atrodamajos lībiskajos vietvārdos.